

[To „čtvrté“ a to „první“]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1980](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1980](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 4. 10. 1980
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 4. 10. 1980

[To „čtvrté“ a to „první“]

80/049¹

801004–1

„To čtvrté“ je vlastně „tím prvním“; bylo pouze zapomenuto, opomenuto. Ale v jakém smyslu je „tím prvním“, to je teprve třeba ukázat. Vše skutečné je podstatně (bytostně) vázáno na „to první“ a má v něm svůj zdroj i základ. Aby se to náležitě vyjevilo, je třeba se zabývat povahou toho, čemu říkáme „skutečné“, „skutečnost“. Skutečné je to, co ústí ve skutek; nebo také to, co působí (německy: wirklich ist, was wirkt). Co je to působení a jak vůbec něco může působit? Když spadne kámen na skleník anebo když kroupy zasáhnou obilí před sklizní, je to jeden druh působení. Když jiskra zapálí suchou trávu podél trati a pak les, je to jiný druh působení. Když do nasyceného roztoku vložíte malý krystal a ten začne růst, je to další druh působení. Když první člověk vynalezl princip kola a užití kola se pak rozšířilo, je to opět jiný druh působení. Od setrvačnosti se liší nákaza, od nákazy se liší přesvědčivost argumentu, myšlenky.²

V jakém smyslu můžeme mluvit o „tom čtvrtém“, resp. o „tom prvním“ jako o skutečnosti? Jak působí tato „nepředmětná skutečnost“? Je zdrojem všeho dění, a protože dění je založeno na událostech a událostnosti, je zdrojem všeho událostního dění. Všechny ostatní typy působení jsou možné pouze na tomto událostním základě, tj. na tom základě, že se něco děje. Jedna událost může narážet na druhou nebo na ni navazovat jen za předpokladu, že se sama děje a že se s nějakou jinou dějící se událostí setkává, střetá. Proto se povaha dění musí stát jedním z hlavních našich témat; a to znamená, že se musíme zabývat událostí jakožto strukturou. A tady se musíme od samého počátku vynasnažit uvarovat se nejvážnějšího omylu, totiž že strukturu události (a později strukturu subjektu) pojmem jako strukturu veskrze předmětnou nebo alespoň zpředmětnitelnou. Událost je podstatně (bytostně) celkem, který prochází vnitřní (nejenom vnější) proměnou: z čehosi nepředmětného se stává „cosi“ předmětného, nepředmětné se zpředměťňuje, vnitřní se zvnějšňuje, to, co *ještě* není, se stává čímśi *nyní* jsoucím a poté čímśi, co už bylo, co odešlo, přešlo, co *už* není. Vše jsoucí v sobě nese složku toho, čím *ještě* není, složku toho, čím *už* není, a složku právě jsoucího. V tom smyslu o nepředmětné skutečnosti nemůžeme mluvit jako o jsoucí, o jsoucnu, protože v sobě tyto tři složky nezahrnuje, ale je ryzí nepředmětností, tedy ryzím tím, co „ještě není“, ryzí budoucností. Ale i tento výměr musíme ještě upřesnit a vymezit alespoň negativně (pozitivně to není možné, protože pozitivní vymezení se nutně opírá o předmětná určení, a to v našem případě zůstává z principu vyloučeno).

4. 10. 80, neurologie (přepis)

(krouž. blok, č. 80–049; Praha, 801004–1.)

801004

¹ Jde o částečně upravený přepis záznamu z rukopisného sešitu (4. 10. 1980, 17.25). – Pozn. red.

² Při přepisu došlo k vypuštění části věty; srv. původní rukopis: „Od setrvačnosti se liší nákaza, od nákazy se liší přesvědčivost modelu, vzoru, a ještě něčím jiným je přesvědčivost argumentu, myšlenky.“ – Pozn. red.